

et bredere lys over købstædernes politiforvaltning i en epoke af danmarkshistorien, hvor livet også her på mange måder ændredes markant, og det ville også kunne have be- eller afkræftet, i hvilket omfang der etableredes en alliance mellem enevældens centrale magthavere og byaristokratiet vendt mod købstædernes lavere klasser.

Karl Peder Pedersen

| SVANTE NORRHEM: *Mercenary Swedes. French Subsidies to Sweden 1631-1796*, oversat af Charlotte Merton, Nordic Academic Press, Lund 2019, 292 s., 249 SEK.

Subsidier i denne bogs forstand er betalinger fra én stat til en anden som del af et allianceforhold. Det er naturligvis specificeret, hvad modtagerlandet skal gøre til gengæld; men fordi den modtagende stat lover at agere i eget navn, må subsidier indgå i et bredere allianceforhold: gensidige løfter og garantier, et politisk program, måske ligefrem en handlingsplan. Subsidier fra de store magter til de små var et grundforhold i den europæiske politik i 1600- og 1700-tallet. Frankrig indgik i gennemsnit en traktat, der involverede subsidier, med 18 måneders mellemrum, mest med stater i det tyske rige. Med til disse hørte de to nordiske riger. Subsidier findes også nu, men bliver normalt leveret i varer, som militærhjælp. De er stadig vigtige i forholdet mellem stormagterne og deres klienter i den fattige del af verden.

Der er og var fænomener, som grænser til subsidierne. I 1600- og 1700-tallet var et af dem udlejning af regimenter, som blev stillet under en fremmed magts kommando, uden at det politiske forhold i øvrigt var så nært. Der var også betalinger til enkeltpersoner. I det fransk-svenske forhold gav begge stater store gaver til nøglepersoner på den anden side. I den svenske frihedstid betalte Frankrig i stort omfang til svenske politikere, et fænomen på grænsen mellem korrupsion og partistøtte. Norrhems bog har en del stof om betalinger til enkeltpersoner. Som hovedregel et det dog ikke *Mercenary Swedes*, men *Mercenary Sweden*, der er emnet.

Subsidierne var altså penge, øremærkede til militære formål og udbetalt fra en stat til en anden som element i en alliance. Alligevel spiller krigsfinansiering, militærhistorie og international politik kun en perifer rolle. Bogens fokus er subsidierne set inde fra Sverige. Hvordan tænker man om dem, hvilke følelser vækker de, hvilke stridigheder og modsætninger træder frem i forholdet mellem staterne og mellem svenskere med forskellig position, hvilken palet af argumenter kommer frem i lukkede og åbne debatter, og hvilke konsekvenser

får subsidierne internt i det svenske samfund? Der var mange: De udskrevne soldater, der rejste over havet for at dø, karrierer og social opstigning i militæret og handelen, adelens vækst, opbygning og import af ekspertise på en bred vifte af områder, politisk revolution. Bogen ser på disse emner på tværs over tid under tematiske overskrifter.

Det er en ukonventionel og frugtbar tilgang til et emne, som normalt behandles under udenrigspolitik. Den fortæller en samlet historie, hvis enkelte elementer i en vis udstrækning er kendt, men kun behandlet fragmentarisk i arbejder om andre spørgsmål. Selv om der er anvendt franske arkiver, er det en bog om svensk historie. Man kan overveje, om der er mange i den internationale læserkreds, som bogen kan nå, der ved nok om svensk historie til at få det fulde udbytte. For læseren kan det også være trættende, at de samme historier kommer igen og igen i forskellige analytiske sammenhænge.

Ved at samle alt om subsidierne bliver det først og fremmest klart, hvor vigtige de franske penge var for, at den svenske militærstat fik så stor succes, så voldsomt omfang, så dybe følger og så langt et liv. Ligeledes, at subsidierne atter og atter blev diskuteret og måske suspenderet. Der er ikke mange punkter, hvor analyserne virker svage. Et af dem er den omfattende behandling af, hvordan pengene blev fordelt, når de kom ind. Det kan diskuteres, om det er relevant. Hvis den svenske modydelse var at stille 7000 fodfolk og 2000 ryttere på krigsfod i Tyskland, så var det vel lige meget, hvor pengene umiddelbart blev dirigeret hen, så længe det samlede system af pengestrømme mellem statens kasser førte til, at tropperne blev samlet og betalt. Det kan også undre, at der lægges så stor vægt på det paradoksale i, at Sverige, en protestantisk magt og de tyske protestanters selverklærede beskytter, fik penge fra det katolske Frankrig. Det antages jo normalt, at konfessionel politik blev fortid for de europæiske stater allerede i løbet af Trediveårskrigen, hvor ikke mindst den svensk-franske alliance er udpeget som eksempel. Kardinal Richelieu hjalp gerne protestanter i Habsburgernes baghave, bare han slap for vrøvl med dem hjemme hos sig selv. Men Norrhem har sin dokumentation i orden. I Sverige var ubehaget ved den side af alliancen faktisk et politisk argument, endog i 1700-tallet.

Punktvis diskuteres spørgsmålet om sikkerhed. Den centrale ydelse, Frankrig gav, var ikke pengene, men et løfte om beskyttelse. Den centrale ydelse, Sverige gav, var ikke at opstille soldater, men risikoen ved at være så aktiv en deltager i stormagternes spil. Norrhem ved godt, at subsidierne kun var en del af et større forhold, hvis dele altid var tæt sammenknyttede i de samtidige aktørers øjne. Sammenhængen og sikkerhedsspørgsmålet må imidlertid havne i periferien med den valgte tilgang. Hvis man vil forstå, hvordan subsidierne fungerede i et sik-

kerheds- og interesseperspektiv, må man ønske sig en anden bog (som kan siges at være skrevet allerede i form af *Den svenska utrikespolitikens historia*). Norrhems bog demonstrerer imidlertid, at udenrigspolitik også er samfundshistorie, og at subsidierne faktisk var vigtige, ikke kun byttepenge i allianceforholdet. Den danske stat indgik også traktater om subsidier og lejede tropper ud i disse århundreder. Det kunne være interessant, hvis nogen ville se på subsidiernes samlede rolle i og for Danmark-Norge.

Gunner Lind

| PER OLUF HERNÆS (RED.): *Vestafrika. Forterne på Guldkysten*, Gads Forlag, København 2017, 398 s., 350 kr. Indgår i fembindsværket *Danmark og kolonierne*.

På bindets bagside hævder forlaget dristigt at bogen om Forterne på Guldkysten indgår i et „standardværk“, *Danmark og kolonierne*. Det er nu en gang læsere og kritikere der afgør hvilket værk der sætter standarden, men lad gå for denne gang. Bogen er faktisk fyldestgørende og overbevisende. Den rummer bidrag fra i alt seks forfattere, som alle slipper fint fra opgaven. De repræsenterer da også – så vidt det er anmelderen bekendt – den bedste ekspertise der kan opdrives på området. Bindets redaktør er Per Hernæs, NTNU i Trondheim, som ud over at redigere har bidraget med en meget stor del af teksten. Også Ole Justesen, Københavns Universitet, har affattet flere kapitler om forternes historiske udvikling og samspil med det omgivende land. Dertil kommer Erik Gøbel, Rigsarkivet, som med sit kapitel om den danske slavehandel dækker kernen i de danske Afrika-forters eksistensberettigelse; endvidere Pernille Ipsen, University of Wisconsin, som sammen med Ole Justesen behandler forternes og fortbyernes sociale struktur og indre liv; Daniel Hopkins, University of Missouri-Kansas City, som tager sig af forsøgene på kolonisering gennem plantagedrift i periodens sidste tredjedel; og endelig Anne Mette Jørgensen, Nationalmuseet, som beretter om forterne som materiel kulturarv og dennes forvaltning i Ghana i nutiden.

„Guldkysten“ er et område på den sydvendte kyst i det nuværende Ghana. Efter et par århundreders portugisisk handel i området oprettede også andre europæiske stater, heriblandt Danmark, i 1600-tallet befæstede handelsstationer med mure og kanoner. Et fort kunne ikke klare sig alene med forsyninger fra Europa og havde ikke egen produktion af fornødenheder. Selv ikke til de indre funktioner var der arbejdskraft nok; derfor levede fortet i symbiose med det lokale afrikanske bysamfund lige uden for murene. Den afrikanske by dannede des-